

[VIDEO + FOTO] Laudacja na cześć Ewy Thompson, laureatki Nagrody Transatlantyk

Publikujemy treść laudacji prof. Andrzeja Nowaka ku czci prof. Ewy Thompson. Laudacja została wygłoszona 3 czerwca podczas uroczystej gali wręczenia Nagrody Transatlantyk – wyróżnienia corocznie przyznawanego przez Instytut Książki wybitnemu ambasadorowi polskiej literatury za granicą. Uroczystość odbyła się w trakcie V Światowego Kongresu Tłumaczy Literatury Polskiej.

Laudacja prof. Ewy Thompson

Jak przedstawić, to znaczy przełożyć na język kultury, do której jest adresowany, polski dorobek kulturowy? Ewa Thompson udziela na to pytanie praktycznej odpowiedzi.

Gala Nagrody Transatlantyk – Światowy Kongres Tłumaczy ...

Urodzona, jak Mickiewicz, na Litwie, doświadczyła jako dziecko tego losu, który został dla milionów z pokolenia jej i jej rodziców zapisany w pakcie Stalina z Hitlerem, podpisanym w Moskwie dokładnie dwa lata później. Polska głowa, która miała na mocy tego paktu zostać definitywnie ucięta, odrastała jednak, nawet w PRL, do którego trafiła młodziutka Ewa. Przez konserwatorium muzyczne, studia

polonistyczne i rusycystyczne na Uniwersytecie Warszawskim, mogła wykonać w czasach gomułkowskich krok w stronę indywidualnej wolności – poza świat Gomułki, do Ameryki.

Doktorat na Vanderbilt University w Nashville, praca akademicka na zacnym Uniwersytecie Virginia, w końcu profesorska stabilizacja na Rice University w Houston. Jako badaczka Ewa Thompson nie tylko pokazuje w swoich dziełach krzywizny rosyjskiego pryzmatu, przez który postrzegany jest krajobraz mniejszych, podbijanych przez Moskwę narodów, nie tylko przedstawia literaturę polską tak, by mogła – choćby przez Gombrowicza – zainteresować rozczytujących się w nowych teoriach publiczność akademicką w USA. Tworzy także forum spotkania tych, którzy w nauce i kulturze chcą wyjść poza antypolskie stereotypy. Przez blisko cztery dekady wydaje „The Sarmatian Review”: pismo, w którym ożywa intelektualnie nasze dziedzictwo: wolność, duma, energia nigdy nie umierającej Rzeczypospolitej.

*Przez blisko cztery dekady
Ewa Thompson wydaje „The
Sarmatian Review”: pismo, w
którym ożywa intelektualnie
nasze dziedzictwo: wolność,
duma, energia nigdy nie
umierającej Rzeczypospolitej*

W piśmie drukuje sporo przekładów literatury polskiej na angielski. Szuka nieustrudzenie sposobów na opowiedzenie tego dziedzictwa w zrozumiałych dla odbiorcy

anglosaskiego, akademickiego i politycznego, kategoriach. Szuka... idealnego przekładu? Może da się to zrobić przez pryzmat teorii kolonializmu? Przypomnieć, że nie tylko Afryka i Azja były

kolonizowane, ale także – od XVIII wieku – ziemie i ludzie Rzeczypospolitej byli przedmiotem kolonializmu rosyjskiego i niemieckiego. Przypomnieć także dużej części elit w Polsce ich postkolonialne pochodzenie i fobie. Nie po to, by potępić, ale żeby pomóc wydobyć się z tego stanu. Dlatego także profesor Thompson organizowała i zachęcała do korzystania ze stypendialnych pobytów na Rice (oraz innych uczelniach amerykańskich) młodych uczonych z Polski – by przygotować ich do pracy na tej trudnej niwie. I znaleźli się w tej grupie m.in. Andrzej Waśko, Piotr Wilczek, Krzysztof Koehler, Dariusz Skórczewski i wielu innych – te nazwiska coś dziś znaczą w rzeczywistości polskiej, akademickiej, kulturalnej i politycznej.

Czy ta rzeczywistość daje większą szansę na rozwinięcie skrzydeł Polskiego jeźdźca także za Oceanem? To się okaże. Ale nie samo. Bo nic się samo nie okazuje. Historię i kulturę tworzą ludzie. Tworzą je także – opowiadając, interpretując, docierając, skutecznie albo nie – do umysłu, do wyobraźni, do serc odbiorców tych opowieści. Pasja, z jaką profesor Thompson poświęca się od blisko 60 lat pracy nad przekładem owej opowieści na język amerykańskich, a może szerzej – zachodnich – elit, zasługuje na nagrodę. Niech znakiem nadziei pozostanie fakt, nagroda ta ma na za patrona Trans-Atlantyka, a nie Syzyfa.

Może teraz, kiedy odżywa (również w Ameryce i w relacjach amerykańsko-polskich) świadomość znaczenia wspólnoty Rzeczypospolitej, kiedy Ukraina, przy wsparciu Polski i Litwy tworzą znów oś praktycznego oporu wobec odżywającego wciąż imperializmu rosyjskiego – jest szczególna okazja, by dzieło Pani Profesor wieńczyć nagrodą pełną właśnie nadziei?

Prof. Andrzej Nowak
Kraków, 3 czerwca 2022 r.

fot. Instytut Książki

Ewa Thompson (ur. 1937) – profesor slawistyki na Uniwersytecie Rice (Houston). Laureatka nagrody Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za upowszechnianie kultury i literatury polskiej w świecie (2015). Autorka pracy *Trubadurzy imperium. Literatura rosyjska i kolonializm* (2000). Jej książki i artykuły są tłumaczone na język polski, ukraiński, białoruski, rosyjski, włoski, chorwacki, czeski, węgierski i chiński. Praca *Zrozumieć Rosję. Święte szaleństwo w kulturze rosyjskiej* została przetłumaczona na chiński i opublikowana w Hongkongu w 1995, w Pekinie w 1998 oraz 2015 roku. W 2019 roku książkę w polskiej wersji językowej wydała Teologia Polityczna.

W V Światowego Kongresu Tłumaczy Literatury Polskiej udział bierze 500 uczestników, w tym 250 tłumaczy z ponad 50 krajów – w większości z Europy, ale także z Ameryki Północnej i Południowej, Azji i Australii. Program tegorocznego Kongresu obejmuje 44 sesje panelowe i warsztaty – spotkania z polskimi autorami reprezentującymi różne gatunki i style literackie, wykłady literaturoznawców, krytyków i innych osobistości życia literackiego. Wśród zaproszonych pisarzy znaleźli się m.in. Antoni Libera, Jan Polkowski, Maciej Płaza, Bronisław Wildstein, Dominika Słowik, Zbigniew Rokita, Wojciech Chmielarz, Martyna

Bunda czy Jacek Dukaj. Imprezie będą towarzyszyć prezentacje najnowszej oferty wydawców, a także wystawa ilustracji dziecięcej, na którą złożą się prace wybitnych polskich artystów.

Po raz pierwszy w historii Kongresu tłumacze, którzy nie mogą przyjechać do Krakowa, wezmą w nim udział online, dzięki czemu wydarzenie będą śledzić także m.in. tłumacze z Ukrainy, Australii czy Stanów Zjednoczonych.

Szczegółowy program wydarzenia można znaleźć na stronie internetowej: www.kongrestlumaczy.com

Cykl felietonów Ewy Thompson „Widziane z Houston” na stronie Teologii Politycznej

Wykład Ewy Thompson w ramach cyklu „JP II Lectures” Instytutu Kultury św. Jana Pawła II na Angelicum

Książka Ewy Thompson „Zrozumieć Rosję” w księgarni Teologii Politycznej